L'Edat Mitjana
- → Neix amb la caiguda de l'Imperi romà al segle V i va fins al segle XV.
- → El final de l'Imperi romà afavoreix l'ocupació de la Península Ibèrica per pobles germànics i musulmans.
- → Davant la crisi l'Imperi romà es divideix en **Imperi romà d'Occident** i **Imperi romà d'Orient.**
- → **Germànics** pobles
  - → Penetren en Europa fins destituir l'últim emperador romà al segle V.
  - → **Visigots**→Ocupen la Península i estableixen de capital Toledo
  - → **Francs**→Ocupen la zona al nord del Pirineus.
- →**Imperi bizantí**
  - →Ocupen l'Imperi romà Oriental i la capital és Constantinopla (Istanbul)
  - →Perduren fins el segle XV que conquereixen el territori els **turcs.**
- →**Musulmans**
  - →Seguidors de l'**Islam,** religió creada a la península Aràbiga al s. VII pel profeta **Mahoma.**
  - →S. VIII→Creuen l'estret de Gibraltar, entren a la Península i derroten als visigots.
  - →Creen la civilització més gran del moment des d'Índia fins a la Península Ibèrica.
  - →Pobles
    - →**Àrabs**→Procedents del Pròxim Orient.
    - →**Berbers**→Originaris del nord d'Àfrica.
  - →**Al-Andalus**
    - →Nom del seu territori a la Península, anomenant capital **Còrdova.**
    - →Societat avançada en **coneixements científics.**
    - →Creen la **numeració aràbiga** que és la que utilitzem actualment.
    - →Inventen el **paper,** la **pólvora** o la **brúixola.**
    - →Desenvolupen **tècniques agrícoles**→**sínies** i **sèquies** pel regadiu.
    - →Construeixen **mesquites** i **palaus** ricament decorats.
    - →S.XI→es divideix el territori de l'Al-Andalus en els **regnes de taifes.**
- →**Feudalisme**→Sistema social de l'època estretament relacionat amb la propietat i el treball de la terra.
  - →**Feus**→Divisió dels dominis reials assignats a un **noble**(comte, marquès...)→**senyors feudals.**
  - →**Vassalls** del rei(senyors feudals)→A canvi de terres eren fidels i ajudaven al rei en les guerres.
  - →**Serfs**(pagesos)
    - →Rebien terres i protecció del senyor
    - →A canvi, pagaven el **delme** (dècima part de la collita) i no podien marxar.
  - →**Estaments** socials
    - →**Noblesa**
      - →Rei, nobles i caps militars.
      - →Vivia en castells.
    - →**Clergat**→Monjos i capellans.
    - →**Poble ras**
      - →Camperols, artesans, comerciants.. la majoria de la població
      - →Vivia al voltant dels castells en cases aïllades o poblets.
      - →La majoria eren analfabets
  - →**L'església**
    - →**Cristianisme**→Religió estesa per l'Imperi romà i molt present a la vida quotidiana
    - →Gran poder en les decisions polítiques i en les normes morals de la societat.
    - →**Monestirs**
      - →On vivia el clergat en comunitat.
      - →Centres culturals de l'edat mitjana ja que els monjos sabien llegir i escriure i dedicaven gran temps a copiar i traduir textos antics.
      - →Tenien grans extensions de terres que treballaven els serfs amb les mateixes condicions que amb la noblesa.
- →**Regnes cristians**
  - →Al nord de la Península, la franja muntanyosa propera al mar Cantàbric va resistir la dominació musulmana.
  - →A partir del s.XI van estenent els seus dominis aprofitant la debilitat de l'Al-Andalus.
  - →Regnes
    - → Portugal
    - → Navarra
    - → Castella
    - → Aragó
  - →Els francs van conquerir eles territoris fins la desembocadura del riu Llobregat anomenant-la **Marca Hispànica**
    - →La va dividir en **comtats**
    - →Era la franja fronterera de protecció al voltant del seu territori→Governada pel **marquès.**
- →**Independència dels comtats catalans**
  - →Al s.IX la majoria dels comtats es concentraven en mans del comte de Barcelona, el més poderós.
  - →Eren hereditaris.
  - →A finals del s.X s'aconsegueix la independència dels comtats **catalans,** anomenats així perquè parlaven el **català**.
- →**Corona catalanoaragonesa**
  - →Els comtats catalans creixen i prenent territoris als àrabs.
  - →**S.XII**→El casament de Berenguer IV amb Peronella, filla del rei d'Aragó, va suposar la unió dels dos regnes.
  - →El nou regne es va anar expandint cap el sud, guanyant terres al Al-Andalus.

Expansió territorial
- →**S.XI** →període d'**estabilitat** i **recuperació econòmica.**
- →**S.XII-XIII**
  - →Les ciutats adquireixen importància→Augment de les activitats artesanals i comercials.
  - →Apareixen els **oficis especialitzats**→**artesans** i **mercaders** formaven part de la classe social urbana i no depenien dels senyors feudals, representats per la **burgesia.**
  - →**Els gremis** →Agrupacions i associacions per carrers d'un mateix ofici.
  - → Es creen les primeres **universitats.**
- →**S.XIII**
  - →**Jaume I, el Conqueridor,** incorpora les illes Balears i el País Valencià a la corona.
  - →L'expansió continua per la Mediterrània.
  - →**Almogàvers**→Guerrers catalans que van conquerir terres a Grècia i les van donar al seu rei.
- →**S.XV**
  - →**Els Reis Catòlics**→**Ferran II d'Aragó** es casa amb **Isabel I de Castella**
  - →S'unifiquen els dos regnes principals de la Península.
  - →Cada regne va conservar les seves institucions polítiques, lleis, impostos, etc.
  - →Van anant conquerint tots els territoris musulmans, l'últim el regne de Granada.

L'art
- →**Romànic**
  - →Art **rural**.
  - →**L'arquitectura**
    - →**Edificis religiosos** com esglésies i monestirs.
    - →**Monestirs**
      - →Formats per l'**església** i el **claustre**→Pati quadrat amb galeries cobertes que donen accés a les dependències del monestir.
      - →Murs gruixuts amb poques obertures i petites.
      - →**Volta de canó**→Cobertes de portes i finestres amb arc de mig punt o de mig cilindre.

  - →**L'escultura** → De pedra o fusta amb motius religiosos de la Bíblia.
  - →**Pintures murals**→Motius religiosos que transmetien als creients, la major part analfabets.
  - →**Tapissos**→Traslladen als teixits l'estil i les imatges de la pintura.
- →**Gòtic**
  - →Art **urbà**
    - →Es desenvolupa amb el creixement de les ciutats i l'activitat comercial i artesanal.
    - →La burgesia finança moltes construccions.
  - →Milloren les tècniques constructives
    - →Edificis més alts i esvelts amb murs més prims i grans obertures.
    - →**Vitralls** o rosasses de colors i molts elements decoratius.
  - →**Gòtic civil**
    - →**Llotges**→Llocs on es feien intercanvis comercials.
    - →**Palaus**→Institucions o residències dels burgesos rics.
    - →**Drassanes**→Llocs on construïen vaixells.

On vivien
- →**Castells**
  - →Recintes emmurallats on havia el pati d'armes, l'entrada i la torre de l'homenatge →on els senyors feien els pactes amb els seus vassalls.
  - →**Fossat**→Al voltant de la muralla→Ple d'aigua i només es podia travessar per ponts llevadissos.
  - →**Cases adossades o a prop de la muralla**→On vivien els vassalls o serfs
- →**Monestirs**
  - →Residències de la comunitat religiosa.
  - →**Claustre**→Pati central amb moltes dependències al voltant entre elles la biblioteca on difonien la cultura i estudiaven.

El menjar
- →**Blat**→Aliment bàsic.
- →Les males collites provocaven fam i malalties entre els pobres.
- →La carn era escassa ja que els pocs animals que tenien es feien servir per treballar la terra.
- →**Sal**→Producte imprescindible per als pagesos ja que els permetia salar i conservar els aliments molt de temps.
- →Els senyors feudals tenien una dieta poc varia però podien menjar carn molt sovint.

Desplaçaments
- →**Fires i mercats**
  - →Els mercaders de diferents països intercanviaven les seves mercaderies.
  - →Viatjaven en grups i feien servir mules pel transport.
- →**Pelegrinatges**→Viatges per visitar llocs sants→Roma, Jerusalem, Santiago de Compostela, etc.
- →**Marítims**
  - →**Galeres, naus, llenys** i, més tard, **coques**→Embarcacions de vela.
  - →L'ús de la **brúixola** e va començar a generalitzar.

Els vestits
- →**Nobles**
  - →Vestien túniques llargues de vellut o seda i es guarnien amb sivelles i botons d'or, pells d'animals exòtics, barrets estrafolaris, etc.
  - →Més tard, a les ciutats, es vestien amb calçots llargs i túniques curtes amb un cinturó.
- →**Cavallers** →Portaven el cos protegit amb **armadures** que podien pesar 30 quilos.
- →**Pagesos i artesans**
  - →Portaven calçots de llana i camisa llarga que ells mateixos confeccionaven.
  - →Si feia fred, es posaven una pellissa de pell de conill i un caputxó.
- →**Monjos** →L'**hàbit**→Túnica llarga lligada amb un cordó.